

"לבניינה של תורה"

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי ראש הישיבה - הרב ברוך ויזר

התמדה בלימוד תורה



התורה, את נעימותה בנפש ואת עריבותה, יחד עם הבנת חשיבות לימודה, הוא יימשך אחריה כימוצא שלל רב. אך בראש ובראשונה נדרשת ההרגשה הטובה.

הגמרא בנדרים³ אומרת:

"מאי דכתיב ... על-מזח
אֲבָדָה הָאָרֶץ?⁴ ... אמר רב יהודה אמר
רב, שלא ברכו בתורה תחילה".

טמונים פה יסודות כלליים, לאומיים ותורניים גדולים. בעבר העמקנו בעניין זה⁵, ועוד נדבר בזה מסתמא. בהקשר שלנו, אחד הנושאים של ברכת התורה הוא בקשת "וְהָעֶרְבָּ נָא, ה' אֱ-לֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ". לא ניתן ללמוד תורה אם אין הלימוד עָרְבָּ לוֹ. אדם לא יכול "לאכול חצץ" כל הזמן. (מסופר על רבי אליעזר בן הורקנוס שהיה אוכל חול מתוך מסירותו הרבה ללמוד תורה עד אשר נעשה תלמיד חכם⁶). לכן מבקשים ומתפללים על עריבות זו, על מנת שכולנו, אנו ובנינו והדורות שיבואו אחרינו נהיה מחונכים. צריכים לבכות ולבקש שנזכה והדברים יהיו ערבים בפינו ובפי צאצאינו. ייתכן שלא בירכו בתורה תחילה, משום שהתורה לא היתה עָרְבָּ להם. הערבות נדרשת על מנת שלימוד התורה יהיה אמיתי אצלנו.

לימוד ראשונים:

בשבוע שעבר התחלנו לעורר לחזור על הלימוד לפחות ארבע פעמים, כפי שהורתה לנו הגמרא הקדושה במסכת עירובין, על מנת שנרכוש גם את ידיעת התורה. אחר השיחה שהועברה בשבוע

בשבוע שעבר התחלנו לעסוק בשאלה הטורדת אותנו תדיר, מדוע קשה לנו פעמים רבות לראות ברכה בלימוד.

ב"ה בני הישיבה הם בחורים נפלאים, אברכים נפלאים, ר"מים נפלאים. ובכל זאת, כשבאים חשבון, רואים שקשה להדביק את הלומדים ברצון להיות מתמידים. אם ישאלו תלמיד בישיבה "למה באת לישיבה?" בודאי ישיב: "באתי על מנת ללמוד".

עריבות הלימוד בפינו:

יש נקודה נוספת עמוקה, אמיתית ומהותית מאד בחיי ישיבה גבוהה. (ידועה דעתי ששיבת הסדר היא ישיבה גבוהה, ולא ישיבה שמטרתה לשרת פחות בצה"ל, או להיפטר מהשרות הצבאי. בראש ובראשונה ישיבה היא מקום שמטרתו ללמוד ולגדל תלמידי חכמים, למען עם ישראל. ויחד עם זה לשרת בצה"ל. המדינה והאומה מכירים בצורך זה, ולכן האומה מוכנה שבניה ישרתו פחות זמן בשרות הסדיר על מנת שיעסקו בתורה, משום שהאומה מכירה בפנימיותה בערכה של התורה לאומה). אנחנו מוצאים בגמרא, שכופין על מצוות עשה, אך כלל לא מצאנו שכופין על מצוות לימוד תורה, שזה הדבר הגדול ביותר "וְתִלְמֹד תוֹרָה כְּגֹדֶד כְּלֶם"¹. היתכן?

התשובה פשוטה מאד, עוד לא נמצא הפטנט הזה, כי אין פטנט כזה. אי אפשר להיות תלמיד חכם אלא דרך בחירה של לימוד מרצון באופן הנכון. אדם לא יבחר בזה באופן הראוי, אלא אם כן זה ינבע מהרגשת אמת, מהרגשה של מתיקות התורה ועריבות התורה. אם לא טוב לו עם הלימוד, לא תועיל לו כפיה, ולכן אין טעם בכפיה. רק כאשר אדם זוכה להרגיש ש"פִּקְוֵי ה' יִשְׁרִים מְשֻׁמְחֵי-לֵב"², כאשר ירגיש את מתיקות

¹ ריש מסכת פאה.

² ספר תהילים מזמור י"ט, פסוק טי.

³ דף פ"א ע"א, וכן במסכת בבא מציעא דף פ"ה ע"א.

⁴ ספר ירמיה פרק ט', פסוק י"א.

⁵ שיחות לבניינה של תורה שנמסרו ב-חיי אדר-א' ה'תשע"א, "תורה פרטית ותורה כללית", וב-כ"ה אדר-א' ה'תשע"א, "והאר עינינו בתורתך".

⁶ ראה בראשית רבה פרשת לך-לך, ריש פרשה מ"ב.

לקנות רשב"א לקנות ריטב"א, חשוב שאדם יפריש מממונו ויבנה לו ספריה תורנית, בענייני אמונה ולימוד. ובוודאי שצריך שתהיה לכל אדם את המסכת הנלמדת. מסכת צריך ללמוד דף אחרי דף, רש"י אחרי רש"י, תוספות אחרי תוספות. בשלב הראשון לקנות את המסכת באמצעות ארבע פעמים פעמים של חזרות. זהו עיקר הלימוד. וראוי שאדם ירבה ויקנה את הדברים יותר, ובזה יש גם אהבת תורה. רואים בחוש, שההולך בדרך זו מצליח. אמנם זה קשה, לא ניתן לרמות, אך זו האמת. צריכים להתמלא בעוז ובבורה, לא להיות פחדנים מהאמת, צריכים להתמלא באידיאל הגדול של ידיעת התורה.

התורה היא נשמת האומה:

עריבות הלימוד באה רק כאשר טועמים אותה באמת. "טעמו וראו כי-טוב ה"י". התורה צועקת: "אם-בְּחַקְתֶּי תִלְכוּ וְאֵת-מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם"⁸. או אז ממשיכה התורה ואומרת: "וְהִשִּׁיג לְכֶם דְּיֵשׁ אֶת-בְּצִיר"¹⁰, יזכו לכל הברכות.

מפרש רש"י: "אם בְּחַקְתֶּי תִלְכוּ"- "שתהיו עמלים בתורה". זהו שורש הברכות בעם ישראל. וזהו שורש הברכה המביא את האדם שיהיה שמח במה שהוא עושה. בצורה יותר עמוקה אפשר לומר, שעמל זה של אדם מביאו לידי גילוי הנשמה שלו, לידי הארת הנשמה שלו על עצמו. אנו רואים כל-כך הרבה אנשים המסתובבים עם פנים חשוכות. הנשמה מאירה על-ידי אור התורה, משום שהנשמה שלנו היא התורה, והתורה היא חלק מנשמת האומה. הרב זצ"ל מציין זאת פעמים רבות באורות התורה¹¹. הנשמה שלנו היא נשמת ישראל, ונשמת ישראל היא התורה. כשאדם עמל ולומד תורה, הוא מאיר אותה ומעורר אותה. נשמת התורה מאירה בו, נשמת עם ישראל מאירה בו, נשמת האומה מאירה בו.

שעבר שאל אותי אחד הלומדים, "האם זה אומר שאני צריך לחזור גם על כל רשב"א לפני יהושע שלמדתי?" השבתי לו "לא". צריך ללמוד ולהבין את הרשב"א היטב. אך יש לחזור ולקנות את הגמרא עם רש"י ותוספות על מנת שהדברים יכנסו אל הלב ואל השכל. חזרה של ארבע פעמים נדרשת בכדי שזה יחשב לימוד. כפי שאמר הסטייפלר, "ויביא את הלומד לידיעת הלימוד". כמו שאמרנו, חזרות אלו מובילות לאהבת הלימוד ולהרגשת טעם העריבות. המשיל זאת חברי, איש עסקים הדבוק בתורה, במשל נפלא. כאשר אדם שומע שיר והוא אוהב אותו, הוא שומע את השיר שוב ושוב ומתגברת בו האהבה אל השיר.

ברוך ה', מהשמים גלגלו שהיום ראיתי שכיוונתי לדברי בעל 'הקהילות יעקב', הסטייפלר בעצמו. ואלו הם הדברים⁷:

"פלוני נכנס לרבינו (=הסטייפלר) עם בנו הלומד בישיבה קטנה ושטח בפניו את בעייתו שבנו לא תופס את המפרשים הנאמרים בשיעור והוא נשבר מזה ומבקש חיזוק על זה. הגיב רבינו --- מה מבלבלים להם את הראש עם מפרשים, העיקר הוא לדעת גמי רש"י ותוס'. את המפרשים צריך לשמוע בכדי לישר את השכל שאם לא שומעים אותם לומדים עקום אבל לא צריך לדעת את המפרשים".

דרך לימוד העיון הוא ללמד את האדם ללמוד, לקבל שכל של תורה, לקבל את מחשבת ריבונו של עולם דרך העיון עם עמל התורה. אדם שהוא שטחי הוא שטחי בכל התחומים. 'דרך הלימוד' הוא להקנות לאדם דרכי חשיבה, דרכי הבנה, כפי דברי הסטייפלר הנ"ל:

"את המפרשים צריך לשמוע בכדי לישר את השכל שאם לא שומעים אותם לומדים עקום ... אם תלמד גמי רש"י ותוס' אפשר על ידי זה להיות גדול בתורה".

דברים אלו מתאימים לאחוזים ניכרים מיושבי בית המדרש בכלל הישיבות. צריכים ללמוד את דף הגמרא היטב. (טוב

⁷ מובא בספר "שלום ירושלים" עמוד כ"ח.

⁸ ספר תהילים מזמור ל"ד, פסוק ט"ו.

⁹ ספר ויקרא פרק כ"ו, פסוק ג'.

¹⁰ שם פסוק ה'.

¹¹ כגון בפרק ג', סעיף ט"ו.

ימשיכו בניו וצאצאיו אחריו. יסוד האומה הוא ידיעת הש"ס. יסוד התורה הוא ידיעת התורה שבעל פה ולימודה. וכלשון הרב זצ"ל באורות התורה¹³:

"כל ההתפשטות של תורה שבעל פה עם ענפי ענפיה, כולם כאחד, חיי האומה הם עצמם".

אדם עלול חלילה לסיים חמש שנים בישיבה בלא לדעת כמעט כלום. כל-כך עצוב שיש בחורים שאף פעם לא עמדו מול עצמם, מול הראי, ושאלו 'מה אני רוצה מעצמי באמת?'. אני זועק את זעקת הנשמה של כל אחד ואחד מהישיבה. אני זועק את זעקתה של האומה הנובעת מהנשמה של כל אחד ואחד. הנשמה מבקשת 'תאיר לי'. רואים בחוש שכשאדם עמל בתורה הפנים שלו מאירות. הפנים הם ביטוי של פנימיות הנפש. אדם שעמל בתורה אור התורה, אור הקדושה, אור נשמת האומה מאיר בפנים שלו. האומה זקוקה לתלמידי חכמים שישארו את כתרה של התורה. אי אפשר לזכות לכתר של תורה אם לא נלמד דף אחרי דף, רש"י אחרי רש"י, תוספות אחרי תוספות, ארבע פעמים לפחות. רק כך נבוא לידיעת התורה, ונזכה לעריבות התורה. מי שילמד בדרך זו יגלה עושר עצום בעצמו. ומי שזוכה ללמוד כך בשנותיו בישיבה, יוכל גם להמשיך להיות דבוק בתורה.

התורה שבעל פה היא החיים של העם הנפלא שלנו. בכל רש"י ותוספות שלומדים אנחנו מחיים את נשמתנו, ומחיים את עם ישראל כולו.



רבים בעולם הרחב נוטים היום להסתפק במועט. רבים אומרים 'אני בסדר, באתי לישיבה, ואני מתעטף בציצית ומניח תפילין, ואני מתפלל במניין, ובפרט אם אני מתפלל בישיבה כמו שצריך (אחד האברכים הראה לי שכתוב בספר 'הליכות שלמה' שהרב שלמה זלמן אוירבך היה אומר לתלמידיו¹², "שאם אירע שאיחרו לתפלה, יתפללו ביחידות בישיבה ולא ילכו להתפלל במנין אחר, כדי שלא יתרגלו להחסיר מלהתפלל בישיבה, שהתפלה בה מעלתה מרובה". אני לא אומר זאת, משום שאני חושש שמתוך כך יבואו לזלזל בתפילה במניין, אך זו האמת), ואני אפילו לומד תורה פה שעה ושם שעה. אכן דבריו הם נפלאים, צריכים לרקוד מאושר על שאדם לומד שעה ועוד שעה. אפילו על חמש דקות צריכים להיות מאושרים. אך צריך לדעת, האומה זועקת לכל אחד 'אל תסתפק במועט'. האומה זקוקה לתלמידי חכמים. לתלמידי חכמים כמו שלנו ההולכים בדרך שלנו. דרך הנובעת מתוך חיבור אל האומה, מתוך חיבור אל המדינה, מתוך חיבור אל המהלך של "ראשית צמיחת גאולתנו". זה נדרש היום כמו 'מים קרים לנפש עייפה'. זה ממש פיקוח נפש של האומה שאנחנו כל-כך אוהבים. אל לנו להסתפק בדלות ועניות רוחנית. חבל להישאר עניי הדעת.

דמות בוגר ישיבה:

לאחרונה מעסיקה אותי מאוד השאלה, מה קורה לאנשים אחרי שהם עוזבים את הישיבה. גם תלמידים שואלים על זה. מי שזוכה ללמוד בצורה המדוברת, הוא ימשיך להיות דבוק בתורה בכל מקום בו יהיה. בין אם יעסוק בחינוך ולימוד תורה לאחרים, ובין אם יעסוק בבנייה החומרית של האומה, שגם זה בניין של קודש. וכך גם

¹² 'הליכות שלמה' על הלכות תפילה, פרק חמישי, הערה 8, עמוד ס"א.

¹³ ריש פרק י"א.